

УНИВЕРЗИТЕТ ПРИВРЕДНА АКАДЕМИЈА У НОВОМ САДУ
ФАКУЛТЕТ ЗА ЕКОНОМИЈУ И ИНЖЕЊЕРСКИ МЕНАџМЕНТ

ОБРАЗАЦ ЗА ПИСАЊЕ ИЗВЕШТАЈА О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ
-обавезна садржина-

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ
<p>1. Датум и орган који је именовao комисију Дана 11.07.2017.године на седници Наставно-научног већа Факултета за економију и инжењерски менаџмент у Новом Саду, донета је одлука бр: 9/6, којом је именована Комисија за писање извештаја о оцени докторске дисертације под називом „Анализа проблема сиромаштва у Републици Србији – узроци, последице и могућности отклањања“. Извештај о оцени подобности кандидата и теме прихваћен је на Сенату Универзитета Привредна академија у Новом Саду, 28.04.2015.године.</p> <p>2. Састав комисије са назнаком имена и презимена сваког члана, звања, назива уже научне области за коју је изабран у звање, датума избора у звање и назив факултета, установе у којој је члан комисије запослен:</p> <p>1. Др Марко Царић, редовни професор Правног факултета за привреду и правосуђе Универзитета Привредна академија у Новом Саду, ужа научна област Мултидисциплинарна економска, изабран 20.02.2012. године, ментор;</p> <p>2. Др Драган Солеша, редовни професор Факултета за економију и инжењерски менаџмент Универзитета Привредна академија у Новом Саду, ужа научна област Квантитативне методе и информациони системи, изабран 27.04.2010. године, члан;</p> <p>3. Др Петар Веселиновић, редовни професор Економског факултета Универзитета у Крагујевцу, ужа научна област Општа економија и привредни развој, изабран 31.10.2014. године, председник</p> <p>4. Др Софија Ацић, редовни професор Економског факултета у Суботици Универзитета у Новом Саду, ужа научна област Општа економска теорија и политика, изабрана 22.03.2001. године, члан; и</p> <p>5. Др Слободан Радишић, доцент Факултета техничких наука Универзитета у Новом Саду, ужа научна област Производни системи, организација и менаџмент, изабран 25.02.2013. године, члан.</p>
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ
<p>1. Име, име једног родитеља, презиме: Милијана (Мирослав) Рогановић</p> <p>2. Датум рођења, општина, Република: 03.11.1984. год., Крагујевац, Република Србија</p> <p>3. Датум одбране, место и назив магистарске тезе: У прилогу је достављен Извештај Економског факултета у Крагујевцу о изједначавању статуса дипломираног економисте са академским називом <i>мастер</i>, по Закону о високом образовању.</p> <p>4. Научна област из које је стечено академско звање магистра наука: Менаџмент и пословна економија</p> <p>5. Радно искуство: Кандидат је засновао радни однос 03.11.2008. на Високој пословној школи струковних студија у Новом Саду, где је као сарадник у наставни изводио вежбе. Фебруара 2011. године изабрана је за асистента у настави. Током вишегодишњег рада на високој пословној школи, реализовала је наставу у оквиру предмета: Израда и имплементација бизнис плана, Управљање квалитетом, Еколошки менаџмент, Основи менаџмента, Трговински менаџмент итд. Члан је Тима за уређивање научног часописа „Школа бизниса“, а од 2016. године и Тима за самовредновање и оцену квалитета Високе пословне школе струковних студија у Новом Саду.</p> <p>6. Публиковани радови по категоријама:</p> <p>1. Рогановић М., Станков Б., 2017, The concept of open innovations in the knowledge economy (Innovation, ICT and Education for the Next Generation. Eds: Soleša, D., Šimović, V. & Rosi, B.), Нови Сад, Faculty of Economics and Engineering Management, str. 252-269, ISBN 978-86-87619-84-5, (M14)</p>

2. Лазић Б., **Ђорђевић М.**, 2009., Foreign direct investments and competitiveness enhancement of West Balkan countries, Интернационална научна конференција „*Regional cooperation and economic integration-challenges and opportunities*“, Универзитет Тхирило и Методије, Економски факултет Скопље и Царинска управа Републике Македоније, октобар 2009. год., стр. 301-312, ISBN 978-608-212-007-2, (М33)
3. Др Ђорђевић М., **Ђорђевић М.**, 2009., Influence of the global economic crisis on the development of tourism in Serbia, X International conference University, *The influence of global economic recessions of tourism*, Охрид, Македонија, ISBN 978-9989-179-74-7, стр. 9, (М33)
4. Мр Лутовац М., **Ђорђевић М.**, Лазић Б., 2010., Tourism as a developmental factor of the southeastern european countries during the world economic crisis, 20. Међународни конгрес „*Tourism and hospitality industry 2010*“, Faculty of Tourism and Hospitality Management in Opatija, University of Rijeka, Опатија, стр. 11, ISBN 978-953-6198-79-5, (М33)
5. Ђурица М., Ђурица Н., **Ђорђевић М.**, 2010., CRM u sektoru bankarskih usluga, 29. Међународна конференција „*Човек у организацији*“, Факултет организационих наука, Универзитет у Марибору, Порторож, стр.11, ISBN 978-961-232-237-3, (М33)
6. Гајић Т., Ђурица Н., **Ђорђевић М.**, 2011., „Service Quality Research in Rural Tourism in Serbia“, CDQM, 13. Међународна конференција „Управљање квалитетом и поузданошћу“ и 1. Међународна конференција „*Lyfe Cycle Engeneering and Management*“, Београд, стр. 133-146, (М33)
7. Марков Ј., Станков Б., **Рогановић М.**, 2014., *Challenges and opportunities of internet marketing in Serbia and the World*, International Symposium SymOrg University of Belgrade, Факултет организационих наука, ISBN 978-86-7680-295-1, стр.1126-1134, јун 2014. године, (М33)
8. **Рогановић М.**, Станков Б., Марјански Лазић С., 2015., Analysis of employee satisfaction with quantity and quality of information in their work organizations, *International May Conference on Strategic Management MSKS 2015*, ISBN: 978-86-6305-030-3, University of Belgrade, Technical Faculty in Bor, Management Department, стр. 600-610, (М33)
9. Станков Б., **Рогановић М.**, Спасојевић, А., 2015., Higher education and training as a pillar of competitiveness of Serbian economy, *Engineering Management and Competitiveness EMC2015*, ISBN: 978-86-7672-224-2, University of Novi Sad, Technical Faculty in Zrenjanin, Zrenjanin, стр. 378-384, (М33)
10. Станков Б., **Рогановић М.**, Томашевић Д., 2016., Examination of employee satisfaction with certain aspects of internal communication in work organization, 6. *International Symposium Engineering Management and Competitiveness EMC2016*, Зрењанин, Технички факултет „Михајло Пупин“, ISBN 978-86-7672-284-6, стр. 176-181, (М33)
11. Гајић Т., Ђурица Н., **Ђорђевић М.**, 2010., „Управление качеством и возможности поощрения развития сельского туризма в Сербии“, Молодой учёный, Чита, Русија, (М51)
12. Младеновић, И., Младеновић, Ј., **Рогановић, М.**, 2015, Утицај иновација у маркетингу на перформансе малих и средњих предузећа, ISSN 0354-3471, *Маркетинг – Часопис за маркетинг теорију и праксу*, бр. 46/2, Српско удружење за маркетинг, Београд, стр. 104-115, (М51)
13. Деспотовић Д., Цветановић С., **Рогановић М.**, 2016, Природни капитал у моделима привредног раста, *Ecologica*, No 83, pp.679-684, ISSN 0354-3285, (М-51)
14. **Ђорђевић М.**, 2009., Процес приватизације у Србији у периоду од 2000. до 2008. године, *Школа бизниса*, број 2/2009, Висока пословна школа струковних студија Нови Сад, стр. 29-34, ISSN 1451-6551, (М53)
15. Бербер Н., Гајић Т., Ђорђевић М., 2010., *Management and Development Possibilities for Spa Tourism in Serbia* (Менаџмент и развојне могућности за бањски туризам у Србији), часопис „*Revista de Turizam*“ Румунија, стр. 30 – 39, (М53)
16. Бербер Н., **Ђорђевић М.**, 2010., „Development Strategy of Spa Tourism in Serbia“, Четврти Интернационални конгрес „*Угоститељство и туризам, холистички приступ*“, „ХОТЕЛПЛИАН 2009“, Висока хотелијерска школа Београд, 22-23. април 2010. године. Рад је објављен у часопису *Хотел линк*, UDK 640.4, стр. 670. – 677, (М53)
17. Бербер Н., **Ђорђевић М.**, 2011, Менаџмент трошкова у функцији заштите животне средине, *Школа бизниса*, број 2/2011, Висока пословна школа струковних студија Нови Сад, стр. 76-89, ISSN 1451-6551, (М53)
18. Грандов др З., Станков Б., **Рогановић М.**, 2014., Упоредна анализа фактора који подстичу иностране инвеститоре на директна улагања у Србији и Румунији, *Школа бизниса*, Висока пословна школа струковних студија Нови Сад, бр. 2/2014, ISSN: 1451-6551, стр. 141-169, (М53)

19. Станков Б., **Рогановић М.**, Марјански Лазић С., 2015., Perspektiva i potrebe investitora u procesu izrade biznis plana, *Школа бизниса*, Висока пословна школа струковних студија Нови Сад, бр. 2/2015, ISSN: 1451-6551, стр. 80-96, (M53)
20. Станков Б., **Рогановић М.**, Марјански Лазић С., 2016., Атрактивност трговине на мало за стране инвеститоре у Републици Србији уз осврт на компанију Delhaize Group, *Школа бизниса*, Висока пословна школа струковних студија Нови Сад, бр. 2/2016, ISSN: 1451-6551, стр. 47-68, (M53)
21. Мр Лутовац М., **Ђорђевић М.**, Лазић Б., 2010., Tourism as a developmental factor of the southeastern european countries during the world economic crisis, 20. Међународни конгрес „*Tourism and hospitality industry 2010*“, Faculty of Tourism and Hospitality Management in Оpatија, University of Rijeka, Оpatија, ISBN 978-953-6198-79-5, стр. 11, (M34)
22. **Рогановић М.**, Станков Б., Марјански Лазић С., 2015., Analysis of employee satisfaction with quantity and quality of information in their work organizations, *International May Conference on Strategic Management MSKS 2015*, ISBN: 978-86-6305-030-3, University of Belgrade, Technical Faculty in Bor, Management Department, стр. 600-610, (M34)
23. **Ђорђевић М.**, Лазић Б., 2009., Значај страних директних инвестиција за привредни развој Србије, Научни скуп са међународним учешћем „*Инострани капитал као фактор развоја земаља у транзицији*“, „Економски факултет Крагујевац, ISBN 978-86-82203-99-5, стр. 309-318, (M63)
24. **Ђорђевић М.**, Тхуић Ј., Лазић Б., 2009., Интензивнија спољнотрговинска сарадња Србије и Европске уније - битан фактор изласка из кризе, Научни скуп „*Пословно окружење у Србији и светска економска криза*“, Висока пословна школа струковних студија Нови Сад, ISBN 978-86-7203-102-7, стр. 8, (M63)
25. Др Ђорђевић М., **Ђорђевић М.**, 2009., „Привредна сарадња Србије са земљама Југоисточне Европе“, Међународни научни скуп „*Регионални развој и демографски токови земаља Југоисточне Европе*“, Економски факултет, Ниш, ISBN 978-86-85099-88-5, стр. 65-78, (M63)
26. Бугар Д., **Ђорђевић М.**, Лазић Б., 2009., Оптимизација коришћења природних ресурса у функцији одрживог привредног развоја, Међународни научни скуп „*Одрживи развој неразвијених подручја*“, Државни универзитет у Новом Пазару, ISBN 987-86-86893-15-4, стр.11, (M63)
27. Станков Б., Марков Ј., **Рогановић М.**, 2014., Инвестиционе дестинације Србија и Хрватска у доба глобалне кризе, *Велика рецесија и криза неолибералне економије*, ISBN: 978-86-87785-52-6, Универзитет Едуконс, Факултет пословне економије, Сремска Каменица, стр. 183-198, (M63)
28. Станков Б., **Рогановић М.**, Марјански Лазић С., 2015., Интезивирање прилива СДИ у Србији као могућност привредног опоравка и превладавања економске кризе, *Штедња или потрошња – Рецесија или опоравак*, ISBN: 978-86-87785-65-6, Универзитет Едуконс, Факултет пословне економије, Сремска Каменица, стр. 131-160, (M63)
29. Станков Б., **Рогановић М.**, Марјански Лазић С., 2016., Стране директне инвестиције у трговинском сектору и подстицање привредног развоја Републике Србије., *Реформе и развој привреде Србије у условима институционалне кризе Европске уније*, Универзитет Едуконс, Факултет пословне економије, Сремска Каменица, (M63)
30. **Ђорђевић М.**, Тхуић Ј., Лазић Б., 2009., Интензивнија спољнотрговинска сарадња Србије и Европске уније - битан фактор изласка из кризе, Научни скуп „*Пословно окружење у Србији и светска економска криза*“, Висока пословна школа струковних студија Нови Сад, ISBN 978-86-7203-102-7, стр. 8, (M64)

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

„Анализа проблема сиромаштва у Републици Србији – узроци, последице и могућности отклањања“
 „Analyses of the problem of poverty in the Republic of Serbia – causes, consequences and possibilities of elimination“

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страна поглавља, слика, шема, графикана и сл.

Докторска дисертација кандидата Милијане Рогановић, под насловом „Анализа проблема сиромаштва у Републици Србији – узроци, последице и могућности отклањања“, састоји се из 296 страна, од чега је: Увод (8 страна), четири поглавља (267 страна), Закључак (12 страна) и Литература (11 страна). У раду је наведено 184 библиографске јединице (стране и домаће), чији је преглед дат на самом крају дисертације; у дисертацији је презентовано: 77 табела, 32 графикана и 22 слике.

УВОД..... 1-8

*I ДЕО***ТЕОРИЈСКИ ПРИСТУП ПРОБЛЕМУ СИРОМАШТВА 9-62**

1. Сиромаштво, материјална депривација и неједнакост у расподели
 - 1.1. Критеријуми за мерење економске неједнакости
 - 1.1.1. Лоренцова крива
 - 1.1.1.1. Лоренцова крива - дуалистички развој
 - 1.2.2. Гини коефицијент
 - 1.1.3. Кузњецова хипотеза
 - 1.2. Кретање сиромаштва у глобалним оквирима
 - 1.2.1. Утицај процеса глобализације на кретање неједнакости у оквирима националних економија
 - 1.2.2. Стране директне инвестиције и мултинационалне компаније
 - 1.2.3. Национални доходак као показатељ глобалног развоја
2. СИРОМАШТВО И СОЦИЈАЛНА ИСКЉУЧЕНОСТ
 - 2.1. Дефинисање концепта сиромаштва
 - 2.2. Појмовно дефинисање социјалне искључености
 - 2.2.1. Проблеми социјалне искључености
 - 2.3. Однос сиромаштва и социјалне искључености
 - 2.4. Показатељи сиромаштва и критеријуми за одређивање границе сиромаштва
 - 2.5. Мерење сиромаштва
 - 2.5.1. Показатељи сиромаштва
 - 2.5.2. Линија сиромаштва
 - 2.5.3. Мере сиромаштва
 - 2.6. Трендови кретања сиромаштва у свету
 - 2.7. Концептуална политика социјалне искључености
 - 2.8. Мерење социјалне искључености

*II ДЕО***АНАЛИЗА ПРОБЛЕМА СИРОМАШТВА И СОЦИЈАЛНЕ ИСКЉУЧЕНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ 63-133**

1. Кретање сиромаштва у Србији
 - 1.1. Процент сиромашних према годинама старости
 - 1.2. Процент сиромашних према образовању носиоца домаћинства
 - 1.3. Кретање и карактеристике апсолутног и релативног сиромаштва у Србији
2. КРИТЕРИЈУМИ ЗА ОДРЕЂИВАЊЕ ЛИНИЈЕ СИРОМАШТВА У СРБИЈИ
3. НАЈУГРОЖЕНИЈЕ КАТЕГОРИЈЕ СТАНОВНИШТВА
4. Регионални аспект сиромаштва у Србији
5. Економска неједнакост у Србији
6. КРЕТАЊЕ НЕЗАПОСЛЕНОСТИ У РЕПУБЛИЦИ СРБИЈИ
 - 6.1. Тенденција незапослености у Републици Србији
 - 6.2. Незапосленост у Србији у периоду од 2005. до 2010. године
 - 6.3. Незапосленост у Србији у периоду од 2011. до 2015. године
 - 6.4. Незапосленост према половима
 - 6.5. Незапосленост младих
7. Анализа социјалне и економске неједнакости
 - 7.1. Степен социјалне (не)једнакости у Републици Србији
 - 7.2. Сиромаштво као облик социјалне неједнакости у Србији
 - 7.2.1. Материјална ускраћеност становништва
8. ЕКОНОМСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ СИРОМАШНИХ ГРУПАЦИЈА
 - 8.1. Рурално становништво
 - 8.2. Жене и сиромаштво
 - 8.3. Етничке мањине и староседелачко становништво

*III ДЕО***УЗРОЦИ И ПОСЛЕДИЦЕ СИРОМАШТВА У СРБИЈИ..... 134-224**

1. Основни фактори који узрокују сиромаштво
 - 1.1. Економски фактори
 - 1.1.1. Неповољна демографска структура као узрок сиромаштва у Србији
 - 1.1.2. Незапосленост као основни узрок пораста сиромаштва

- 1.1.2.1. Анализа незапослености у Србији
- 1.1.2.2. Положај жена на тржишту рада
- 1.1.2.3. Незапосленост младих као узрок сиромаштва
- 1.1.3. Утицај процеса глобализације на привредни развој Србије
 - 1.1.3.1. Опште карактеристике процеса глобализације
 - 1.1.3.2. Економски аспект процеса глобализације
 - 1.1.3.3. Положај Србије у светском глобалном окружењу
- 1.1.4. Пад прилива страних директних инвестиција
- 1.1.5. Повезаност економске неједнакости и сиромаштва
- 1.1.6. Висина цене хране у односу на примања становништва
- 1.2. Социјални фактори
 - 1.2.1. Пренасељеност и густина популације
 - 1.2.2. Неједнакост у дистрибуцији ресурса
 - 1.2.3. Образовање и писменост као одреднице сиромаштва у националној економији
 - 1.2.4. Деградација животне средине и девастација руралних подручја
- 1.3. Политички фактори
 - 1.3.1. Централизација политичке моћи
 - 1.3.2. Корупција као узрок сиромаштва
- 1.4. Екстерни фактори
 - 1.4.1. Утицај светске економске кризе на привредне токове Србије
 - 1.4.2. Историјски аспект као узрок сиромаштва
 - 1.4.3. Природне катастрофе и губитак инфраструктуре
 - 1.4.4. Грађански рат и миграција српског становништва
- 2. Економске, социјалне и политичке последице сиромаштва
 - 2.1. Економске последице сиромаштва
 - 2.1.1. Смањење привредних активности као кључна последица сиромаштва
 - 2.1.2. Пад животног стандарда у условима сиромаштва
 - 2.1.3. Неједнакост и економске перформансе
 - 2.2. Социјалне последице сиромаштва
 - 2.2.1. Доступност здравствених услуга
 - 2.2.2. Ускраћеност егзистенцијалних потреба као последица сиромаштва
 - 2.2.3. Нарушавање здравља одређене популације
 - 2.2.4. Доступност образовању
 - 2.3. Политичке последице сиромаштва

IV ДЕО

МОГУЋНОСТИ РЕШАВАЊА ПРОБЛЕМА СИРОМАШТВА.....	225-270
1. Неопходност дефинисања новог модела привредног развоја Србије	
2. Стратешки циљеви и правци развоја Србије	
2.1. Бржи и динамичнији привредни раст	
3. Конципирање економске политике у функцији смањења сиромаштва	
3.1. Пораст запослености као кључни фактор за смањење сиромаштва	
3.2. Реформа система образовања	
3.2.1. Ускладити систем образовања са потребама привреде	
3.3. Реализација програма и спровођења мера социјалне политике предвиђене стратегијом за смањење сиромаштва	
3.3.1. Реализација програма социјалне помоћи у Србији	
3.3.2. Висина социјалне помоћи	
3.3.3. Утицај социјалног програма на смањење сиромаштва у Србији	
3.3.4. Новчана социјална помоћ у оквиру новог законског решења	
4. Приближавање Србије циљевима стратегије Европа 2020 у области сиромаштва и социјалне искључености	
ЗАКЉУЧАК.....	271-184
ЛИТЕРАТУРА.....	285-295
БИОГРАФИЈА	296

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Уводни део дисертације посвећен је дефинисњу основног предмета истраживања; одређени су циљеви истраживања и формулисане научне хипотезе; представљена је методологија истраживања и презентоване су примењене квалитативне и квантитативне методе. У уводном делу је указано и на очекивани научни допринос истраживања.

У **првом делу** докторске дисертације, под насловом „**Теоријски приступ проблему сиромаштва**“ објашњени су односи економског развоја и неједнакости у расподели. Како се сиромаштво манифестује кроз низак ниво националног дохотка по становнику, то за последицу има низак ниво потрошње роба и услуга по становнику. Разумљиво, саставни делови сиромаштва су висок ниво незапослености, низак ниво образовања, низак ниво здравствене заштите, итд. Једном речју, сиромаштво се огледа у немогућности сиромашних да партиципирају у доношењу најразличитијих одлука, које су од несумњивог значаја за њихов живот.

Сиромаштво, као и неједнакост, има своју суштинску (унутрашњу) вредност, али и свој функционални значај. Оно је важно само по себи (као појава коју треба сузбијати из етичких разлога), али и због ефеката које има на целокупну привреду, на друге облике економског и социјалног функционисања.

У првом делу су приказани и критеријуми за мерење економске неједнакости. У економији развоја, ниво неједнакости у расподели дохотка у оквиру националне економије или шире, мери се помоћу Лоренцове криве. Помоћу овог графичког инструментарија анализиран је степен неједнакости у расподели дохотка.

У наставку првог дела анализирани су сиромаштво и социјална искљученост. У оквиру овог дела наведене су различите дефиниције сиромаштва и социјалне искључености. Услед еволуције различитих схватања и приступа сиромаштву, често су се поистођивали појмови „сиромаштво“ и „социјална искљученост“. Кандидат је у овом делу рада указао на појмовно дефинисање и сиромаштва и социјалне искључености, као и на њихову различитост и на њихову повезаност. Сигурно је да су схватања о сиромаштву еволуирала током времена. Евидентно је да се дефиниција тог појма стално ширила, обухватајући нове димензије и покривајући нове садржаје. Сиромаштво је мултидимензионално по својој природи, при чему несекономске димензије играју значајну улогу у савременој интерпретацији овог појма, тако да је садржина сваке димензије сиромаштва разноврсна, а не униформна.

Имајући у виду чињеницу да је сиромаштво комплексан појам, који укључује бројне и разноврсне димензије, отуда је и отежана његова квантификација. У раду је посебна пажња посвећена мерењу сиромаштва и социјалне искључености, као и квантитативним и квалитативним индикаторима и показатељима сиромаштва и социјалне искључености. Мерење сиромаштва, пре свега има за циљ да укаже на озбиљност тог проблема, како на националном тако и на глобалном нивоу.

Други део докторске дисертације, под насловом „**Анализа проблема сиромаштва у Републици Србији**“ посвећен је кретању сиромаштва у Србији у једном оптималном временском хоризонту. Узимајући у обзир критеријуме за одређивање сиромаштва у Србији, кандидат је извршио анализу различитих профила сиромаштва, односно указао на проценат сиромашних, у зависности од типа насеља, домаћинства, проценат сиромашних према годинама старости и проценат сиромашних према образовању. У другом делу су анализирани и најугроженије категорије становништва. Анализа је фокусирана и на регионални аспект сиромаштва у Србији. Нажалост, регионалне разлике српске привреде су се продубиле, а очигледно је да се те диспропорције стално увећавају између развијених и неразвијених подручја, што условљава и пораст стопе сиромаштва у неразвијеним подручјима. У оквиру анализе регионалног аспекта сиромаштва у Србији, посебна пажња је посвећена основним карактеристикама тржишта рада у Србији, као и регионалном аспекту тржишта рада. Поред регионалних неједнакости, анализирана је и социјална недједнакост, имајући у виду да је у нашој земљи дошло до великих социјалних разлика у транзиционом процесу који још траје. Посебна пажња је усмерена и на очекивано трајање живота, стопу укупног фертилитета, коефицијент старосне зависности, неједнакост у расподели дохотка, квалитет образовања, као и социјалну искљученост у Србији. У оквиру социјалне искључености у Србији разматрани су показатељи социјалне искључености, као и социјална искљученост у сеоским подручјима. Нагласак је стављен и на положај младих у систему социјалне заштите у Србији.

У оквиру **трећег дела** докторске дисертације, под насловом „**Узроци и последице пораста сиромаштва**“ анализирани су основни фактори који узрокују сиромаштво, као и економске, социјалне и политичке последице сиромаштва. Постоји велики број фактора који узрокују сиромаштво. Они су различите природе и са различитим интензитетом утичу на пораст сиромаштва. Кључни фактори који узрокују сиромаштво и на које је усмерена посебна пажња у раду јесу, пре свега, економски фактори. Кандидат истиче да је у оквиру економских фактора незапосленост основни узрок пораста сиромаштва. Поред незапослености, један од узрока сиромаштва је утицај процеса глобализације на привредни развој Србије. У оквиру овог узрока, посебна пажња је посвећена: општим карактеристикама процеса глобализације, економском аспекту процеса глобализације, као и положају Србије у светском економском окружењу. Такође је разматран и пад прилива страних директних инвестиција. Сигурно је да без инвестиција и улагања нема пропульзивнијег привредног раста, а без економског раста нема ни веће запослености, ни вишег животног стандарда.

Поред економских фактора, у раду је посебна пажња посвећена и социјалним факторима, који обухватају: пренасељеност и густину популације у појединим подручјима, неједнакост у дистрибуцији ресурса, образовање и писменост као одреднице сиромаштва у националној економији, и деградацију животне средине и девастацију руралних подручја. Анализирани су и политички фактори као узрочници пораста сиромаштва, са посебном пажњом на централизацију политичке моћи, као и на постојање корупције у нашем друштву.

Поред економских, социјалних и политичких фактора, сиромаштво често узрокују и екстерни фактори. У оквиру тих екстерних фактора, посебна пажња је посвећена: утицају светске економске кризе на привредне токове Србије, историјском аспекту као узроку сиромаштва, природним катастрофама и губитку инфраструктуре, као и грађанском рату и миграцијама становништва.

Став је кандидата да, поред узрока, централно место трећег дела заузимају економске, социјалне и политичке последице сиромаштва. Како би се указало на економске последице сиромаштва, у раду је разматрано: смањење привредних активности, пад животног стандарда и продубљивање неједнакости. Такође су анализирани и социјалне последице сиромаштва, а у оквиру њих доступност здравствених услуга, ускраћеност егзистенцијалних потреба, нарушавање здравља одређене популације, доступност образовања, итд.

Четврти део, под насловом „**Могућности решавања проблема сиромаштва**“ усмерен је на анализу стратешких циљева и праваца развоја Србије, као и на неопходност дефинисања новог модела привредног развоја Србије. У оквиру стратешких циљева, посебна пажња је посвећена бржем и динамичнијем привредном расту, јер без пропульзивнијег раста и развоја нема ни раста животног стандарда, а самим тим ни ублажавања проблема сиромаштва. Доста простора у оквиру четвртог дела докторске дисертације дато је конципирању економске политике у функцији смањења сиромаштва, са посебним нагласком на пораст запослености као кључном фактору за смањење сиромаштва. Такође је анализирана и реформа система образовања, а у оквиру ње посебан нагласак је стављен на неопходност усклађивања система образовања са потребама привреде. Да би се смањило сиромаштво у Србији, неопходна је реализација програма и спровођење мера социјалне политике предвиђене стратегијом за смањење сиромаштва. У оквиру предвиђене стратегије, посебна пажња посвећена је реализацији програма социјалне помоћи у Србији, висини социјалне помоћи, таргетираности и ефикасности система социјалне помоћи, итд. И, на самом крају четвртог дела, у раду је елаборирано приближавање Србије *Стратегији Европа 2020* у области сиромаштва и социјалне искључености.

У **закључним разматрањима** су у кратким цртама елаборирани и узроци и последице сиромаштва, као и могућности за његово смањење, а дате су и одређене препоруке креаторима економске политике.

Извршен је и приказ коришћене референтне литературе у просецу писања докторске дисертације и, на самом крају, у складу са техничким захтевима израде докторске дисертације, представљена је и биографија аутора.

VI ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА

Сходно постављеном предмету и циљу научног истраживања, као и основним научним хипотезама, а полазећи од савремених сазнања из области економске науке, кандидат је истраживање базирао на различитим методама, техникама, научним процедурама и различитим алатима научно-истраживачког рада. Стим у вези, примена квалитативне и квантитативне методологије има значајно место у овој докторској дисертацији.

На бази квалитативне методологије кандидат је дао појмовно одређење основних елемената у оквиру посматраног проблема, применом дескриптивне анализе. Сврха овог приступа јесте да се да теоријска основа за емпиријску проверу научних хипотеза, што кандидат и чини. Процес теоријске поставке проблема сиромаштва је реализован применом метода анализе и синтезе, индукције и дедукције, с циљем да се, полазећи од појединачних претпоставки апроксимацијом и генерализацијом дефинишу закључци значајани за разумевање овог проблема. Такође је коришћена компарација, у циљу поређења алтернативних ставова који се срећу у релевантној литератури из предметне области.

У облику квантитативне методологије, у раду су примењени различити математички модели и статистичко-економетријски методи. Математички модели су коришћени за извођење релација између посматраних варијабли. Примењени су различити статистичко-економетријски методи: параметарски и непараметарски коефицијенти корелације, тј. стационараност временских серија, итд. Циљ примене поменутих метода је утврђивање степена статистичке повезаности и тестирања узрочности између показатеља сиромаштва и економског раста и развоја.

Током истраживања је коришћена релевантна домаћа и страна литература, фокусирана на теоријско и емпиријско истраживање релацијских односа узрока и последица сиромаштва, с једне стране, и могућности решавања тог проблема (брже стопе привредног раста и животног стандарда), с друге стране. Треба истаћи да су у раду коришћени и секундарни извори података, као што су штампане публикације, интернет презентације и базе података домаћих и међународних институција.

На бази свега наведеног, кандидат закључује да је сиромаштво проблем са којим се суочава велики број земаља, без обзира на ниво развијености.

Кандидат такође констатује да је сиромаштво вишедимензионални феномен који, поред недовољних прихода за задовољење основних животних потреба, подразумева и аспекте везане за људска права, као што су: немогућност запошљавања, неодговарајући стамбени услови и неадекватни приступ социјалној заштити, здравственим, образовним и комуналним услугама. Са ширим схватањем сиромаштва преплиће се и концепт социјалне искључености, који представља савремени приступ сиромаштву. Социјална искљученост подразумева не само материјално или новчано сиромаштво, већ, пре свега, и социјално, културно, политичко и остале видове сиромаштва. Пад животног стандарда становништва и раст сиромаштва у Србији су последица значајног смањења привредних активности. Сигурно је и то да је проблем сиромаштва додатно заоштрен утицајем глобалне економске кризе. Кандидат је на један врло сликовит начин приказао кретање сиромаштва, узроке и последице у Републици Србији, у једном оптималном временском хоризонту посматрања и, на основу тога, указао је на могућности решавања датог проблема путем одређених програма и мера за сузбијање сиромаштва и социјалне искључености.

Кандидат указује да су схватања о сиромаштву еволуирала током времена, а евидентно је да се дефиниција тог појма стално шири, укључујући нове димензије и нове садржаје. Кандидат даље констатује да се сиромаштво сводило у почетку на материјалну оскудицу, која се изражавала преко дохотка или потрошње. Овај приступ је био карактеристичан за класичну студију сиромаштва, али се задржао и све до данас. Током осамдесетих и деведесетих година сам појам сиромаштва је обogaћен новим аспектима, као што су низак ниво образовања и здравља. У последње време, са стицањем додатних знања о сиромаштвима и од сиромашних у обзир су узете и друге димензије овог феномена, пре свега: рањивост (vulnerability) на ризике различитих врста (ратови, болести, економске кризе, природне катастрофе) од којих сиромашни немају адекватну заштиту, те недостатак политичке моћи (powerlessness), односно немогућност сиромашних да се огласе и утичу на одлуке које су битне за њихов живот (voicelessness). Такође, кандидат указује да се ширење дефиниције сиромаштва неминовно одражава и на начин његовог мерења, као и на стратегију борбе против тог проблема.

Кандидат јасно учава да је сиромаштво по својој природи мултидимензионално, при чему нееконomsке димензије играју значајну улогу у савременој интерпретацији овог појма. Садржина сваке димензије сиромаштва је разноврсна, а не униформна. Једном речју, ради се о феномену са много „лица“, која се мењају током времена и од места до места. Сви ти облици лишавања којима су сиромашни изложени ограничавају оно што се назива способностима појединца, његовим елементарним слободама да води ону врсту живота коју сматра вредном живљења. Многи сиромашни, у истраживањима које је кандидат обавио, описују своје стање као „неспособност да преузму контролу над властитим животом“.

Кандидат посебно наглашава да је сиромаштво феномен који мора да се сагледава преко скупа различитих показатеља. Наиме, сиромаштво не укључује само материјалну депривираност (недостатак материјалних средстава), већ представља вишеструке депривираности које могу имати многа обележја. У том смислу, аспектима сиромаштва се могу сматрати и неодговарајуће могућности школовања, лоши услови рада или недостатак моћи. Ни један од поменутих аспеката не мора бити директно повезан са приходима појединаца. Али, сваки од њих имплицира да су, уколико желимо да уклонимо сиромаштво, преко потребне шире промене, а не само повећање прихода најсиромашнијим члановима друштва.

Имајући у виду да је сиромаштво комплексан појам, то у великој мери отежава његову квантификацију. Мерење сиромаштва има за циљ да укаже на озбиљност тог проблема и на националном и на глобалном плану, као и да омогући праћење резултата који се постижу у његовом решавању. У овом делу кандидат указује само на основне показатеље сиромаштва и користи различите методе, технике и алате научно-истраживачког рада.

На бази линије сиромаштва кандидат означава дефинисани најмањи ниво дохотка, односно потрошње по становнику (домаћинству), који служи као реперна тачка према којој се компарирају дати нивои дохотка и потрошње по становнику (домаћинству). Логично је да је сиромаштво релативан појам и да се оно разликује од једне до друге земље. Свака земља користи линију сиромаштва која одговара њеном нивоу развијености, друштвеним нормама и вредностима. Најзначајније његове детерминанте су достигнути ниво економског и друштвено-економског развоја. Кандидат на бази линије сиромаштва не само да анализира потрошњу по становнику тј. домаћинству, већ и врши компарацију сиромаштва у Србији са другим земљама у региону и земљама ЕУ. Поред линије сиромаштва, кандидат је врло често користио најзначајнији показатељ сиромаштва, тј. стопу сиромаштва (Head Count Ratio – HCR) на бази које указује да је проблем код нас ескалирао почетком деведесетих година и да још увек траје.

Такође, треба истаћи да кандидат на бази линије сиромаштва као и стопе сиромаштва закључује да се међу сиромашнима, нажалост, нашао и не мали број „нових сиромаша“ из редова средње класе у условима свеопште кризе у привреди и друштву.

Кандидат наглашава да у периоду од 2000. до 2008. године, долази до пада стопе сиромаштва у Србији, што је условљено реформама и приливом страних директних инвестиција. На бази анкете о потрошњи домаћинства, број сиромашних у Србији је данас у порасту и износи око 670 хиљада.

На бази свеобухватне анализе засноване на аналитичком инструментарију, кандидат закључује да је проблем сиромаштва у Србији јако изражен и да се сиромаштво увећава не само у ванградским већ и у градским подручјима, као и не само у неразвијеним, већ и у развијеним регионима.

По мишљењу кандидата, анализа постојећег стања сиромаштва је од пресудног значаја за његово решавање, односно за сузбијање негативних појава које су и основни узроци. Актуелност проблема сиромаштва покреће многобројне активности у циљу остваривања друштвене једнакости у погледу квалитетнијег живота сваког појединца, без обзира на пол, старосну доб и етничку припадност. Решавање проблема сиромаштва, како на националном тако и на регионалном и локалном нивоу, приоритетан је задатак сваке државе, па и наше. У најширем смислу, кандидат истиче да је основни циљ овог рада сагледавање основних узрока који су условили сиромаштво и социјалну искљученост у Србији, као и утврђивање неопходних мера и активности за решавање ових проблема. Изведени циљ овог рада је да покаже да у борби против сиромаштва значајну улогу има како држава, тако и неке друге организације и институције, али и сами појединци који припадају некој од ових категорија становништва.

Сходно постављеном предмету и циљевима истраживања, кандидат је тестирао неколико хипотеза:

Везано за **прву постављену хипотезу**, кандидат је детаљно анализирао сиромаштво у Србији као вишедимензионално испољене појаве. Истраживањем је обезбеђен и адекватан оквир за теоријско и практично разумевање сиромаштва, као и социјалне искључености. Допринос се огледа и у детаљној анализи актуелног стања сиромаштва у једном оптималном хоризонту посматрања у Србији, као и оцени негативних ефеката, последица и наглашеној потреби за решавањем ових јако важних друштвено-економских проблема. Поред детаљне анализе овог горућег проблема, посебну пажњу кандидат је посветио узроцима настајања сиромаштва, а они су бројни (економски, социјални, политички, екстерни итд.)

Друга постављена хипотеза, која се односи на спрегу између стопе економског раста и стопе сиромаштва, указује да ће убрзанији привредни раст и развој умногоме допринети порасту запослености, тј. порасту животног стандарда, а самим тим и смањењу стопе сиромаштва. У раду је детаљно истражена повезаност економског раста и стопе сиромаштва применом линеарног регресионог модела. На основу изложених података, доказано је да обе посматране варијабле (економски раст и стопе сиромаштва) бележе значајне варијације током посматраног период, што је свакако последица и деловања глобалне кризе. Из тог разлога кандидат укључује у одговарајући модел вештачку променљиву која ће рефлектовати утицај кризе на кретање варијабле. Зависност варијабле је приказана помоћу дијаграма растућности и регресиона крива представља линију која се најбоље прилагођава емпиријским подацима. На основу добијених резултата кандидат је дошао до закључка да је регресиона крива негативног нагиба, што подразумева да раст економске активности води смањењу сиромаштва, а тиме је и потврђена хипотеза два.

Кандидат у **трећој постављеној хипотези** на бази закључака до којих је дошао указује да успостављање макроекономске и политичке стабилности, као и ефикасног регулаторног оквира ствара неопходне услове за изналажење начина за сузбијање сиромаштва и социјалне искључености, било да се ради о апсолутном или о релативном сиромаштву.

Уколико се жели повећање квалитета живота, кандидат у раду доказује да је неопходно јасно дефинисати мере, циљеве и задатке за бржи и динамичнији привредни раст и развој, као стратешки циљ развоја привреде Србије, а самим тим и пораста запослености, животног стандарда и смањења стопе сиромаштва, чиме се потврђује и **хипотеза четири**. Сврсисходност људског постојања јесте да своје најразличитије потебе задовољава сопственим креативним радом.

Кандидат закључује да ова проблематика није у великој мери анализирана у нашој домаћој литератури и очекује се да докторска дисертација допринесе унапређењу литературе из ове области. Поред теоријског, дисертација има и практичан значај. Њени резултати могу послужити као полазна основа за даља истраживања проблема у области идентификовања и отклањања сиромаштва.

VII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА

Садржина и суштина докторске дисертација кандидата Милјане Рогановић у потпуности одговара наслову докторске дисертације. Дисертација је реализована по методологији научног истраживања и садржи научну анализу дефинисаног проблема истраживања, а резултати на основу емпиријског истраживања представљени су недвосмислено и концизно те анализирани и протумачени, а потом и компарирани са другим студијама из исте области. На бази добијених резултата изведен је закључак, дати су одговори на постављена истраживачка питања као и препоруке креаторима економске политике. На основу свега изнетог, **може се констатовати да је кандидат успешно реализовао дефинисане циљеве и потврдио хипотезе постављене у оквиру докторске дисертације, стога Комисија доноси позитивну оцену о начину приказа и тумачењу резултата истраживања.**

VIII КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме

Докторска дисертација не написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе

Докторска дисертација **садржи све битне елементе**: *увод*, у оквиру којег су установљени предмет и циљеви истраживања постављене хипотезе, те дефинисане квантитативне и квалитативне методе испитивања, а затим представљен научни допринос истраживања; *теоријске поставке*, у оквиру којих је постављен преглед преовлађујућих ставова у литератури; *емпиријско истраживање* са презентованом методологијом спроведених економетријских анализа, са представљеним резултатима истраживања добијених на основу анализа; *закључна разматрања* и дате препоруке за решавање овог горућег проблема.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци

Резултати истраживања у докторској дисертацији кандидата и теоријски и практично су корисни и применљиви, имајући у виду недовољну заступљеност анализираних проблематике у научној домаћој литератури. С правом се може констатовати да је кандидат допунио релативно оскудне и често неуспешне теоријске ставове о овом проблему. Утврђени предмет истраживања, постављени циљеви, истраживачке хипотезе, примењена методологија истраживања и изведени закључци потврђују да докторска дисертација кандидата садржи све потребне елементе и представља резултат оригиналног, самосталног и квалитетног научног и истраживачког рада. Научни допринос се огледа и у одасбиру модела и критеријума за мерење сиромаштва и економске неједнакости, као што су стопа сиромаштва, Лоренцова крива, Гини коефицијент, итд. На бази линеарног регресионог модела утврђена је корелација економског раста и стопе сиромаштва, тј. на основу добијених резултата дошло се до закључка да економски раст делује у правцу смањења сиромаштва, што је и основни циљ дисертације. Једном речју, убрзанији привредни раст и развој у ширем смислу умногоне ће допринети порасту запослености, тј. порасту животног стандарда, а самим тим и смањењу сиромаштва.

У својој докторској дисертацији, кандидат је показао завидну аналитичност, способност закључивања, примерену критичност и професионални објективизам. Дисертација је резултат самосталног и систематичног рада кандидата, који је, на основу спроведених релевантних истраживачких поступака, аргументовао извео закључке о предмету истраживања. Коришћена релевантна и актуелна домаћа и инострана литература, примерена је предмету истраживања и омогућава извођење научно утемељених и логичких закључака. Докторска дисертација писана је јасним, прегледним и научним стилем. Терминологија коришћена у раду је прецизна и указује на добро разумевање обрађене материје.

4. Недостаци дисертације и њихов утицај на резултат истраживања

Анализом докторске дисертације **нису уочени недостаци** који могу да утичу на постизање дефинисаних циљева, презентовање реализованих поступака истраживања и интерпретацију резултата.

IX ПРЕДЛОГ:

На основу укупне оцене дисертације, комисија предлаже:

да се докторска дисертација кандидата Милијане Рогановић, под насловом „Анализа проблема сиромаштва у Републици Србији – узроци, последице и могућности отклањања“, прихвати и одобри одбрана пред усвојеном Комисијом на Факултету за економију и инжењерски менаџмент у Новом Саду.

ПОТПИСИ ЧЛАНОВА КОМИСИЈЕ

Др Марко Царић, редовни професор, ментор

Др Драган Солеша, редовни професор, члан

Др Петар Веселиновић, редовни професор, председник

Др Софија Ацић, редовни професор, члан

Др Слободан Радишић, доцент, члан

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај.